

Postupci u ponašanju učitelja prema djevojčicama i dječacima u razredu

Đurec, Anita

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:123653>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

ANITA ĐUREC

Diplomski rad

**POSTUPCI U PONAŠANJU UČITELJA PREMA
DJEVOJČICAMA I DJEČACIMA U RAZREDU**

2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
Čakovec

PREDMET: Razvojna psihologija

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Anita Đurec

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Postupci u ponašanju učitelja prema djevojčicama i dječacima u razredu

MENTOR: dr.sc. Tea Pahić

Čakovec, rujan 2017.

SADRŽAJ:

Sažetak

Summary

1. UVOD.....	1
2. PREDRASUDE.....	3
2.1. Utjecaj predrasuda na samopoštovanje	3
2.2. Predrasude kao emocionalna sastavnica stava.....	3
2.3. Uzrok predrasuda	4
2.3.1. Formiranje grupa	5
2.3.2. Teorija realnog sukoba.....	6
2.3.3. Društvene norme	6
3. STEREOTIPI I DISKRIMINACIJA	7
3.1. Stereotipi kao spoznajna sastavnica	7
3.2. Što uzrokuje stereotipe?	8
3.3. Diskriminacija kao ponašajna sastavnica	9
4. SMANJIVANJE PREDRASUDA	9
5. PREDRASUDE NA OSNOVI SPOLA.....	11
6. INTERAKCIJA IZMEĐU UČENIKA I UČITELJA.....	14
7. ISTRAŽIVANJE STAVOVA UČITELJA PREMA DJEVOJČICAMA I DJEČACIMA U RAZREDU	15
7.1. Cilj istraživanja	15
7.2. Problemi.....	15
7.3. Hipoteza.....	15
8. METODOLOGIJA	16
8.1. Ispitanici	16
8.2. Mjerni instrument.....	16
8.3. Postupak.....	16
9. REZULTATI I RASPRAVA	16
10. ZAKLJUČAK	24
11. LITERATURA	25
12. PRILOG	27
13. Kratka biografska bilješka.....	29

Sažetak

U ovom radu detaljnije se osvrće na probleme predrasuda, stereotipa i diskriminacije koji predstavljaju važne socijalizacijske probleme, kao i načine umanjivanja njihovih posljedica. U radu se govori i o problemu predrasuda na osnovi spola prema učenicima u osnovnim školama. Nerijetko se susrećemo sa situacijama gdje su kriteriji za djevojčice i dječake različiti, te su njihovi zadaci i uloge spolno tipizirani. U sklopu rada provedeno je i istraživanje kojemu je cilj istražiti stavove učitelja prema ponašanju i uspjehu učenika u razredu ovisno o spolu učenika. Podaci su prikupljeni u Osnovnoj školi „Ljudevit Modec“ Križevci, što uključuje i nekoliko Područnih škola (Koprivničko – križevačka županija) i na području I. Osnovne škole i II. Osnovne škole u Čakovcu (Međimurska županija). Učitelji (N=31) su ispunjavali anketne upitnike kojima se ispitivao njihov stav o ponašanju i sposobnosti učenika, ovisno o spolu učenika. Rezultati su pokazali kako učitelji sposobnosti i ponašanja učenika i učenica uglavnom procjenjuju podjednakima iako u nekim segmentima nešto boljim procjenjuju uspjeh i socijalizacijske vještine djevojčica.

Ključne riječi: predrasude, diskriminacija, stereotipi, spol učenika

Summary

In this paper, main attention is given to the problem of prejudices, stereotypes and discrimination which represent important socialization problems as well as ways of reducing their consequences. The paper is also talking about the issue of gender prejudices according to the students in elementary schools. We often encounter situations where the criterion for girls and boys are different, and their assignments and roles are sexually typed. As part of the work was conducted research whose purpose was to explore teachers attitudes towards the behavior and success of the students in the class depending on the students gender. The data was collected at the elementary school "Ljudevit Modec" Križevci, which includes several regional schools (Koprivnica - Križevci County) and in the area of I. Primary school and II. Primary school in Čakovec (Međimurje County). Teachers (N = 31) were fulfilling questionnaires who questioned their attitudes about attitudes and abilities of students, depending on the students gender. The results have shown that teachers are evaluateing abilities and behaviors of male and female students generally equally, although in some segments skills of girls are better appreciated by the success and socialization.

Key words: prejudices, discrimination, stereotypes, students gender

1.UVOD

Živimo u svijetu u kojem dobivamo već gotove slike o nekim grupama ljudi. Najčešće su to grupne manjine koje grupe koje su brojčano veće i dominantne uzimaju kao predmet predrasuda. Predrasude su sveprisutne, pogađaju nas sve na ovaj ili onaj način, jer smo svi skloni kategoriziranju i tipiziranju informacija samih ili informacija o drugim ljudima.

Polić (2006) u svojoj knjizi *filozofija i odgoj u suvremenom društvu* navodi članak Line Veljaka *Obrazovanjem protiv predrasuda* koji govori kako se predrasude mogu stjecati kulturalnim nasljeđem, a također mogu biti i u korelaciji s neinformiranošću, kao i neobrazovanošću. Isto tako odgoj za slobodu i obrazovanje moraju se temeljiti na stvaranju emancipiranih i od predrasuda oslobođenih ljudskih bića.

Aronson, Wilson i Akert (2005) za primjer uzimaju Amerikance koji su bili meta predrasuda gotovo u svim dijelovima svijeta. Još od vremena komunizma kada su nazivani „bijesnim psima kapitalističkog imperijalizma“, pa 1980-ih gdje su ih nazivali „velikim vragom“ zbog njihove okrutnosti, kao i amoralne i gladne moći, zatim preuhranjeni ekonomski i vojni zlostavljači, a pripisivale su im se i osobine kao što su nametljivost, drskost, agresivnost i sl.

Ovo nije jedini aspekt predrasuda, iako je vjerojatno najrašireniji, uz nacionalnost javljaju se tu još i rasni i etnički aspekt, kao i seksualna orijentacija, religija tjelesno stanje, bolesti i brojni drugi aspekti koji uzrokuju predrasude i etiketiranje. Predrasude su postale velik problem današnjice i s njima se treba suočiti, a tog učinka nitko ne može ostati pošteđen.

Aronson i sur. (2005) navode kako „osim što su rasprostranjene, predrasude su i opasne. Jednostavan negativan odnos prema nekoj grupi može biti nemilosrdan i može prerasti u ekstremnu mržnju, u mišljenje da su članovi te grupe manje humani, torture, ubojstva, pa čak i genocid. Međutim, čak i kada ubojstvo ili genocid nisu kulminacije predrasudnih vjerovanja, žrtve predrasuda patit će na manje dramatične načine.“ Kao što navodi Brajša-Žganec (2003) naša se uvjerenja, stavovi, mišljenja, očekivanja i ponašanja još od najranijeg djetinjstva oblikuju prema društvu u kojem dijete živi, a taj proces naziva se socijalizacijski proces ili socijalizacija. Nažalost, to oblikovanje nije uvijek pozitivno zbog čestog stereotipiziranja, etiketiranja i krivog prosuđivanja ljudi. Također, često nam se događa kako ljudi imaju utjecaj na nas, svjesno ili nesvjesno. Najčešće imamo primjere gdje pojedinac izravno želi utjecati na ponašanje drugog pojedinca. Ako govorimo o maloj djeci, ona na sebe preuzimaju predrasude svojih roditelja, no djecu se može i podučavati

predrasudama i stereotipiziranju. Postoje različite vrste izravnih utjecaja kao što su: političke kampanje gdje nam se želi nametnuti „najbolji izbor“, zatim reklame različitih proizvoda gdje nas se navodi što kupiti. Nadalje postoji i izravan utjecaj gdje nas naši prijatelji žele navesti da uradimo nešto što mi sami ne želimo. No, socijalni utjecaj ne mora biti samo izravan utjecaj. Postoje i situacije gdje osobe pod čijim utjecajem se nalazimo uopće nisu fizički prisutne u našoj blizini, već mi radimo stvari za koje mislimo da bi se svidjele osobama pod čijim smo neizravnim utjecajem. Javlja se i utjecaj kulturalnog konteksta, a socijalne psihologe zanima zašto naše misli moraju biti formirane cjelokupnom socijalnom okolinom (Aronsoni sur., 2005). U socijalnom životu djeteta vrlo važnu ulogu imaju emocije jer svako dijete, kao i odrasla osoba, na podražaje iz okoline reagira na emocionalan način. Dakle, veliku ulogu u procesu socijalizacije ima dječja regulacija emocija. Baš iz ovog razloga je važno, da ako dijete ne nauči adekvatno razumijevati emocije iz interpersonalne okoline, isto tako ako ne razvije emocionalnu kompetenciju, njegovo usvajanje socijalnih vještina neće biti jednostavno, a one su ključne za djelotvornu suradnju, bilo s učiteljima, vršnjacima, ili ljudima u svojoj okolini. (Brajša–Žganec, 2003).

Svjesni smo kako djeca mnogo vremena provode u školi pod vodstvom učitelja. Oni su često uzori učenika, samim time nije nemoguće da se njihova ponašanja reflektiraju i na učenike. Potrebno je da i sam učitelj bude potpora učeniku te ga pokuša usmjeravati, jer on uvelike oblikuje stavove i ponašanja učenika.

2. PREDRASUDE

2.1. Utjecaj predrasuda na samopoštovanje

Samopoštovanje se pod utjecajem predrasuda postupno smanjuje. Osobe niskog samopoštovanja ne ističu se i ne iskorištavaju sve resurse koji su im na raspolaganju jer se najčešće smatraju nedovoljno dobrima, nedovoljno kvalificiranima i slično. Takve osobe same sebi, na osnovi predrasuda koje su joj nametnute, isključuju neke poslove, pa čak i partnere ili obrazovanje kao opciju.

Aronson i sur. (2005) opisuju dva istraživanja. Jedno je provedeno od strane psihologa Kenneth Clark i Mamie Clark (1947), istraživanja su pokazala da neka afroamerička djeca, već od samo tri godine, radije uzimaju bijelu lutku nego crnu, smatrajući da je bijela lutka superiornija. Citiranje ovog eksperimenta bilo je uvaženo i na sudu gdje je Sud odlučio da odvajanje se crna i bijela djeca samo na osnovi rase „*izaziva osjećaj inferiornosti u pogledu njihova položaja u zajednici, koji može djelovati na njihov razum i osjećaje tako da se to teško ikada može popraviti...*“ (str.459.)

Drugo istraživanje vršio je Philip Goldberg (1968) gdje se je pokazalo da su u američkoj kulturi žene naučene da se smatraju inferiornima muškarcima, najviše intelektualno. Istraživanje je vršeno na način da su studentice morale pročitati stručni članak te ga vrednovati. Sve su dobile jednak članak, a jedina razlika je bila autor gdje se na nekim člancima kao autor navodio muškarac, dok se na ostalima navodila žena. Znatno pozitivnije ocjene dobili su članci koji su pripisani muškarcima, od onih pripisanih ženama.

2.2. Predrasude kao emocionalna sastavnica stava

Socijalni psiholozi su izraz predrasude primarno rezervirali za negativne osjećaje i stavove o drugima. Aronson i sur., (2005) navode kako se „*izraz predrasuda odnosi na opću strukturu stava i njegovu emocionalnu sastavnicu.*“

Primjerice, ako je naše mišljenje o dalmatincima pozitivno, pri upoznavanju dalmatinca taj pozitivan osjećaj izlazi na površinu i drago nam je što smo imali priliku upoznati tog čovjeka. Suprotno tome, ako je naše mišljenje negativno, to naše upoznavanje biti će nam mrsko, neželjeno i buditi loše osjećaje u nama, te ćemo očekivati od njega ponašanje koje nam se ne sviđa.

Tako predrasude možemo definirati kao „*neprijateljski ili negativni stav prema pripadnicima prepoznatljive grupe ljudi, koji se zasniva isključivo na njihovu članstvu u toj grupi.*“ (str. 460.)

Sukladno tome, individualne značajke i osobine neke osobe bit će zanemarene.

2.3.Uzrok predrasuda

„*Predrasude mogu biti sastavni, suštinski dio našeg biološkog organizma preživljavanja, izazivajući favoriziranje vlastite obitelji, plemena ili rase te izražavanje neprijateljstva prema strancima.*“ navode Aronson i sur. (2005). Nadalje, suprotno tome, ako je naša prirodna sklonost da smo prijateljski i surađujući, nemoguće je da se do predrasuda dođe prirodno. U tom slučaju nas vjerojatno roditelji, prijatelji, okolina, odnosno kultura, navodi da ljudima koji su drugačiji od nas pripisujemo negativne osobine. Već spomenuti autori su zaključili kako nitko ne zna jesu li predrasude nužan dio našeg biološkog ustrojstva, bez obzira što ljudska bića mogu imati naslijeđene biološke tendencije koje ih potiču na predrasude.

Meg Roham i Mark Zanna (1996; prema Aronson i sur., 2005) proučavali su dobro poznatu narodnu mudrost „jabuka ne pada daleko od stabla“. Istraživanje se odnosilo na stavove i vrijednosti roditelja i njihove odrasle djece. Pokazalo se kako je sličnost najveća kada roditelji imaju stavove koji podržavaju ravnopravnost, dok je sličnost bila veoma mala kod roditelja koji promiču predrasude. Ovakvi rezultati mogući su i zato što kultura općenito više promiče ravnopravnost, te su djeca pri napuštanju roditeljskog doma gdje se podržavaju predrasude došla u dodir sa suprotstavljenim stavovima.

Jane Elliot (1977; prema Aronson i sur., 2005) učiteljica trećeg razreda u državi Iowa, odakle su potjecala i sva djeca koja su živjela kao katolici, svi su bili bijelci, te je Jane došla do zaključka kako su učenici previše zaštićeni, te je veoma važno za njihov razvoj naći se direktno u ulozi inferiornih kao i nadmoćnih kada su predrasude u pitanju.

Jane je učenike podijelila u dvije grupe-učenike smeđih očiju i učenike plavih očiju koje je opisala kao superiorne, pametnije, ljepše. Učenici smeđih očiju nosili su ovratnike kako bi se lakše razlikovali. „Superiornijim“ uenicima Elliot je davala razne povlastice, a uskoro se „nadmoć“ jedne skupine počela i odražavati na drugu skupinu. Plavooki se nisu

željeli družiti sa učenicima smeđih očiju, te su ih vrijeđali, „inferiorna“ djeca su odmah imala lošije rezultate i na ispitu te su postali depresivni.

Sljedećeg dana Jane je rekla kako je strašno pogriješila i kako učenici smeđih očiju moraju predati svoje ovratnike učenicima plavih očiju, jer su zapravo smeđooki superiorniji. Uskoro su se uz ovratnike zamijenila i ponašanja. Sada su učenici smeđih očiju tlačili plavooke učenike.

Trećeg dana učiteljica je objasnila učenicima kako su na ovaj način učili o predrasudama, a kada se je susrela sa tim učenicima kao odraslim osobama, svi su veoma živo se prisjećali ove vježbe i naveli kako je imala velik i dugotrajan utjecaj na njihove živote, te kako na osnovi nje imaju manje predrasuda prema ostalim ljudima.

2.3.1. Formiranje grupa

Prvi korak u predrasudama je formiranje grupa, dakle, kategorizacija nekih ljudi u jednu grupu na osnovi određenih karakteristika i drugih ljudi u drugu grupu na osnovi njihovih različitih karakteristika. Takva kategorizacija – grupiranje podražaja prema njihovoj sličnosti i suprotstavljanje podražaja prema njihovim različitostima – je temelj ljudske socijalne spoznaje (Brewer i Brown, 1998; Rosch i Lloyd, 1978; Taylor, 1981a; Wilder, 1986; sve prema Aronson i sur., 2005, str.467).

Aronson i sur. (2005) navode u svojoj knjizi *Socijalna psihologija* kako ljudi prema vlastitoj grupi osjećaju pristranost. Nakon nekih provedenih istraživanja u kojima su ljudi koji se ne poznaju igrom slučaja, za potrebe istraživanja, bili nasumično odabrani kako bi tvorili jednu grupu, dok bi ostatak tvorio drugu grupu, došlo je do situacija gdje su se ljudi unutar grupe odjednom povezali. Naime, do prije par minuta potpuni stranci, a sada već su jedni druge smatrali simpatičnijima od osoba iz druge grupe i slično. S druge strane članovi iste grupe smatraju suprotnu grupu mnogo homogenijom nego vlastitu, za njih su članovi druge grupe svi jednaki. Samo malo saznanje o nekom članu vanjske grupe potaknuti će nas da mislimo da znamo nešto o svakome od njih. Također, kada je osoba uvjerena u predrasude o nekoj grupi, veoma ju je teško razuvjeriti, jer je ona „već odlučila“ što misli. Dok, s druge strane, ako čuje stavove koji podržavaju njezino mišljenje, puno bolje će ih upamtiti i usvojiti.

2.3.2. Teorija realnog sukoba

Aronson i sur. (2005) navode kako prema teoriji realnog sukoba iz jednostavnog dijeljenja na vlastitu i vanjsku grupu dolazi još do niza predrasuda na osnovi političkog, ekonomskog ili pak statusnog natjecanja. Kada dolazi do sukoba između nedjeljivih ciljeva kao što su radna mjesta i njihov ograničen broj, predrasude se pojačavaju.

John Dollard (1938; prema Aronson i sur., 2005) bio je jedan od prvih koji je klasičnim istraživanjem predrasuda potvrdio kako ekonomsko natjecanje uvelike utječe na predrasude. Istraživanje se vršilo u malenom industrijskom gradu u koji su dolazili njemački doseljenici. Starosjedioci su zbog straha od suparništva oko posla i statusa počeli izražavati negativne komentare i izravnu agresiju na osnovi čega su se spomenuti starosjedioci osjećali superiorno, te se nametao zaključak kako su predrasude osnovane samo na ekonomskom i političkom natjecanju.

Poseban oblik teorije realnog sukoba je teorija žrtvenog janjeta (Allport, 1954; Berkowitz i Green 1962; Blanchard, Adelman i Cook, 1975; Gemill, 1989; Miller i Bugelski, 1948; sve prema Aronson i sur., 2005, str.488.) Ovaj oblik javlja se kada pojedinci napadaju vanjsku grupu zbog natjecanja oko resursa, gdje stvarni suparnici možda uopće ne postoje.

Berkowitz (1962) daje primjer gdje su Nijemci nakon I. svjetskog rata osiromašili zbog inflacije, a svoju frustraciju usmjerili ka Židovima koji su bili nemoćna vanjska grupa. Nacisti su smatrali da bi eliminacijom i ukidanjem građanskih prava Židovima nestali i njihovi problemi. Na ovaj način oni su pronašli prikladno žrtveno janje.

2.3.3. Društvene norme

Svako društvo ima neke vlastite norme kojima ono nešto odobrava ili potiskuje, prihvaća ili odbacuje, nameće ono što je prikladno. Pojedinaac se želi osjećati prihvaćenim u društvu koje mu se nalazi u okolini te se konformira određenim pravilima.

Aronson i sur. (2005) navode da ćemo, ako se nalazimo u društvu gdje se žene smatraju manje sposobnima od muškaraca (na primjer, da budu profesori ili fizičari, odnosno da je njihov posao obavljati uslužne djelatnosti) i sami postepeno stvoriti neke negativne stavove, u ovom slučaju, o ženama. Za takav stav nas nitko ne treba aktivno uvjeravati, već će se i samo pokazati da zbog predrasuda inferiornija skupina ima manje pruženih mogućnosti.

Uz normativne predrasude, javljaju nam se i moderne predrasude koje Aronson i sur. (2005) definiraju kao „*nepredrasudno ponašanje pred drugima, dok se u sebi zadržavaju predrasudni stavovi.*“ (str. 492.)

3. STEREOTIPI I DISKRIMINACIJA

3.1. Stereotipi kao spoznajna sastavnica

Novinar Walter Lippmann (1922; prema Aronson i sur., 2005) uveo je izraz stereotip te ga opisao kao male slike koje nosimo uokolo u našim glavama. Pri tome se misli da svatko od nas zamišlja pojedino zanimanje, ili osobu samu po sebi na neki određen način. Na primjer manekenke zamišljamo kao lijepe, fotogenične osobe i bilo bi u najmanju ruku čudno kada one zaista ne bi bile takve.

Stereotip je generalizacija o grupi ljudi, kojom se istovjetne osobine pripisuju gotovo svim članovima te grupe, neovisno o stvarnim varijacijama između članova. (Aronson i sur., 2005, str.461.)

Upoznati smo sa stereotipima koji pripadnike muškog spola opisuju kao agresivnije, bezosjećajnije, neovisnije i aktivnije. S druge strane žene su pričljivije, ovisnije i osjećajnije. Bez obzira što smo svjesni da su ovi navodi stereotipi, oni su nam i dalje u podsvijesti.

Prema Allportu (1954) zbog složenosti svijeta koji nas okružuje, ne možemo imati detaljno i točno mišljenje o svemu. Zbog toga ako govorimo o pojedinim stvarima, lakše nam se osloniti na jednostavna, no i neprecizna vjerovanja.

Webber i Crocker (1983; prema Aronson i sur., 2005) predložile su tri moguća modela za mijenjanje stereotipnih vjerovanja:

„Model knjigovodstva – teorija prema kojoj informacije nesukladne stereotipu rezultiraju postupnim mijenjanjem stereotipa.

Model obrata – teorija prema kojoj informacije nesukladne stereotipu vode radikalnoj promjeni stereotipa.

Model podtipova – teorija prema kojoj informacije nesukladne stereotipu vode stvaranju novih podstereotipa kako bi se prilagodilo informacijama bez mijenjanja početnog stereotipa.“ (str. 479.)

3.2. Što uzrokuje stereotipe?

Aronson i sur. (2005) također navode kako su ljudi skloni dispozicijskim atribucijama kod kojih ponašanje neke osobe pripisujemo njezinoj ličnosti, a ne situaciji u kojoj se ona nalazi. Pa tako i stereotipe naziva negativnim dispozicijskim atribucijama koje često vode do atribucijskih pogrešaka na razini samo jedne osobe.

Thomas Pettigrew (1979; prema Aronson i sur., 2005) je sklonost dispozicijskim atribucijama za čitavu grupu ljudi nazvao krajnjom atribucijskom pogreškom.

Galen Bodenhausen i Robert Wyer (1985; prema Aronson i sur., 2005) proveli su istraživanje u kojem su studentice i studenti čitali izmišljene dosjee i morali odlučiti o pomilovanjima. Kada su djela sudionika bila sukladna stereotipima sudionika, njihove preporuke za pomilovanje bile su puno oštrije, te su zanemarivali bitne informacije o zločinima ako su one bile različite od njihovih stereotipa.

Aronson i sur. (2005) navode još i:

„Prijetnja stereotipom - strepnju članova manjinske grupe da njihovo ponašanje može potvrditi kulturalni stereotip.“ (str. 482.)

„Optuživanje žrtve – sklonost okrivljavanja pojedinaca (donošenju dispozicijske atribucije) za njihovu viktimizaciju. Obično je motivirana željom da se svijet vidi kao dobro mjesto.“ (str. 483.)

„Samoispunjavajuće proročanstvo – slučaj kada ljudi imaju očekivanje o tome kakva je druga osoba, što utječe na njihovo ponašanje prema toj osobi, što izaziva da se ta osoba ponaša u skladu s početnim očekivanjima, dovodeći do toga da se ta očekivanja pokažu istinitima.“ (str. 484.)

3.3.Diskriminacija kao ponašajna sastavnica

„Diskriminacija jest neopravdano negativno ili štetno ponašanje prema članovima grupe, samo zbog njihove pripadnosti toj grupi.“ (Aronson i sur., 2005, str.465). Ako navodimo primjer, možemo reći da ako učitelj vjeruje kako su dječaci bolji u izvođenju zadataka Tjelesne i zdravstvene kulture, on svoju pažnju neće mnogo posvetiti djevojčicama jer je njegovo stereotipno vjerovanje da su njihove sposobnosti za ovaj predmet manje.

Bond, DiCandia i McKinnon (1988; prema Aronson i sur., 2005) proveli su istraživanje gdje su uspoređivali ako se stručno osoblje u psihijatrijskoj bolnici odnosi prema pacijentima bijelcima, a kako prema crncima. Pokazano je kako je osoblje bilo veoma grublje prema crncima, bez obzira što su u nekim situacijama pacijenti bijelci bili agresivniji prema njima. Nakon nekog vremena stvarnost je nadvladala diskriminaciju, te se osoblje počelo jednako odnositi prema svim pacijentima, no zabrinjavajuće je što čak i educirani profesionalci dopuštaju da stereotipizacija utječe na njihovo ponašanje.

4. SMANJIVANJE PREDRASUDA

„Nikada nije prekasno da odustanemo od svojih predrasuda. – Henry David Thoreau, 1854.“ (Aronson i sur., 2005, str.494.)

Istraživanja provedena od strane Clarka i Goldberga, spomenuta u ranijem ulomku o utjecaju predrasuda na samopoštovanje, provedena su prije više od 30 i 50 godina. (Aronson i sur., 2005).

U američkom su društvu od tada nastupile promjene, a čestina predrasuda je smanjena. Na takav način samopoštovanje manjinskih grupa postupno se povećavalo što se je dokazalo kasnijim istraživanjima. Napredak je stvaran, no predrasude nisu potpuno nestale, već su samo prikrivene (Aronson i sur., 2005).

Lazarsfeld (1940; prema Aronson i sur., 2005) navodi kako su, budući da se predrasude zasnivaju na pogrešnim informacijama, analitičari društva vjerovali da bi obrazovanje i davanje točnih informacija ljudima moglo smanjiti predrasude, no, kako sam kaže, ova pretpostavka pokazala naivnom nadom.

Ako su predrasude zasnovane na pogrešnim informacijama koje su duboko usađene u pojedinca, nije jednostavno dati novu, točnu informaciju i očekivati kako će ona pogrešna samo nestati. Za nestajanje predrasuda potrebno je doći u izravan kontakt s grupom prema kojoj predrasude postoje. Sukladno tome, 1954.godine Vrhovni sud SAD-a naredio je ukidanje segregiranih škola, što je potaknulo uzbuđenje i očekivanja o smanjenju predrasuda. Obzirom da je segregacija dovodila do manjeg samopoštovanja kod učenika, očekivalo se kako će ono porasti kod te iste djece. Deutsch i Collins (1951; prema Aronson i sur., 2005) proveli su istraživanje dvije situacije gdje su Amerikanci bijelci i Afroamerikanci živjeli segregirano, odnosno integrirano. Zaključak je doveo do situacije gdje su se u integriranom kompleksu predrasude Amerikanaca prema Afroamerikancima znatno smanjile. Ovo istraživanje također je potaknulo nadu da će predrasude u desegregiranim školama opadati, no nažalost one nisu bile ublažene dok su nemiri rasli. Walter Stephan (1978,1985; prema Aronson i sur., 2005) nije pronašao ni jedno istraživanje koje je potvrdilo pad predrasuda i povećanje samopoštovanja kod djece Afroamerikanaca u desegregiranim školama, već je 25% istraživanja pokazalo samo dodatan pad u samopoštovanju (Aronson i sur., 2005).

„Predrasude se mogu smanjiti ravnopravnim kontaktom između većinskih i manjinskih grupa u ostvarenju zajedničkih ciljeva. Učinak je znatno olakšan ako taj kontakt podržavaju institucije...i ako je organiziran tako da vodi opažanju zajedničkih interesa i opće humanosti između članova dviju grupa.“ (Allport, 1954, str. 281.)

Do smanjenja predrasuda, stereotipizacije i diskriminacije može doći ako se poštuje šest uvjeta kontakata međusobna ovisnost, zajednički cilj, ravnopravan status, neformalan, međusoban kontakt, višestruki kontakt i socijalna norma ravnopravnosti (Aronson, Bridgeman, 1979; Cook. 1984; Riordan, 1978; sve prema Aronson i sur., 2005).

Na osnovi ovih uvjeta za smanjenje predrasuda u razredu počelo se je sa razred-slagalicom koju Aronson i sur. (2005) opisuju kao *„tehniku rada u učionici osmišljena u svrhu smanjenja predrasuda i podizanja samopoštovanja djece. Djeca se raspodjeljuju u male mješovite grupe pri čemu uspjeh u učenju svakog pojedinog djeteta ovisi o drugoj djeci.“* (str. 498.)

U ovakvoj vrsti razreda svaki učenik je zadužen za pojedini dio dnevne lekcije. Dakle jedan učenik započinje sa učenjem ostatka razreda o početnom djelu lekcije, sljedeći nastavlja sa drugim dijelom, te se tako izmjenjuju sve dok i posljednji učenik ne iznese dio o lekciji koja se obrađuje na satu. Važno je napomenuti kako ostali učenici nemaju uvid u pojedine

dijelove lekcije, već su prisiljeni slušati. Kako je svakom učeniku u cilju imati što bolje rezultate, potrebno mu je da sluša svakog učenika u izlaganju, te ga podržava pozitivnim komentarima kao što ga i potiče na što bolju izvedbu, gdje se natjecanje u razredu smanjuje. Na ovaj način učenici si međusobno daju više prostora kako bi se svidjeli jedni drugima, poboljšali uspjeh, podigli samopoštovanje, stvorili ugodnu atmosferu u razredu, i prekinuli začarani krug predrasuda, ne samo unutar razreda, već i na školskom igralištu gdje su sva djeca sudjelovala u igri (Aronson i sur., 2005).

5. PREDRASUDE NA OSNOVI SPOLA

Pojam spola mogli bi definirati kao biološko određenje pojedinca kao muškarca ili žene. Takve tjelesne razlike javljaju se tijekom biološkog procesa koji nazivamo spolna diferencijacija. Ta razlika odnosi se samo na razlike između muškaraca i žene u određenoj osobini, odnosno pojam spola ne govori ništa o biološkom ili okolinskom porijeklu. Dok sklop ponašanja koji se u određenoj kulturi smatra prikladnim za žene ili muškarce nazivamo spolnom ulogom (Deaux, 1987, 1993, Gentile, 1993, prema Vasta i sur., 1998; sve prema Šipek, 2016).

Prema znanstvenim objašnjenjima postoje tri osnovne kategorije razvoja spolnih razlika: biološke teorije, teorije učenja i kognitivne teorije. No razvoj spolnih razlika može se objasniti samo interakcijom svih triju kategorija. Zaključak većine stručnjaka koji proučavaju ljudski razlog mišljenja su kako spolno tipiziranje uključuje kognitivne, biološke i socijalizacijske procese koji međudjelovanjem utječu na razvoj djeteta (Grubić, 2010).

Vasiljević (2012) navodi kako se spolna diskriminacija, odnosno diskriminacija žena bazira na onemogućavanju korištenja ljudskih prava. U posljednjih desetak godina Republika Hrvatska uvela je zakonodavne promjene, te je unaprijedila politiku jednakih mogućnosti. Donesen je Zakon o ravnopravnosti spolova koji je usklađen s međunarodnim standardima, kao i s direktivama Europske unije u području ravnopravnosti spolova.

Deaux i Lewis (1984) navode kako se žene smatraju brižnijima i manje asertivnima od muškaraca.

Nichols (1975; prema Aronson i sur., 2005) govori kako su mlade djevojke sklone podcjenjivanju vlastitih sposobnosti. Naime, on je proveo eksperiment gdje su učenici

četvrtog razreda rješavali težak intelektualni zadatak. Dječaci su uspjeh na tom zadatku pripisivali vlastitim sposobnostima, dok su djevojčice bile sklone umanjivati svoju izvedbu. Tako su dječaci štitili ego na način da su svoj eventualni neuspjeh pripisali lošoj sreći, dok su djevojčice za svoj neuspjeh preuzimale odgovornost.

Kod tek rođene djece vidljive su samo neke biološke razlike. Djevojčice, bez obzira na manje mišića u usporedbi s dječacima, imaju bolju tjelesnu koordinaciju (Vasta i sur., 1998). Kod rođenih djevojčica i dječaka vidljiva je samo mala razlika u ponašanju. Što se tiče razlike u ponašanju dječaci su motorički aktivniji, a refleksi su im izraženiji na lijevoj strani tijela, dok su djevojčicama izraženiji na desnoj. Veća povezanost male djece odnosi se na majku, no i očevi su veoma važni za dječji razvoj, kao i osobnost djece. Ako se kod očeva javlja velika stereotipizacija prema spolu i djeca puno ranije uočavaju spolne razlike. Već od saznanja spola djeteta, roditelji postupaju u skladu s time, što se vidi već i kod prve kupovine stvari potrebnih za djecu (boja). Kada bi roditelji djeci davali neutralne igračke i postupali prema njima neovisno o spolu te ih poticali i na puzanje, odnosno fizičku aktivnost, kao i na jezično bogatstvo, pojava razlike među spolovima bila bi mnogo manja, nego u slučajevima gdje se prema djeci odnosi u skladu s time je li dijete dječak ili djevojčica. Ove razlike u postupanju roditelja postaju izraženije nakon djetetove druge godine kada dijete počinje sa igrom. Tada roditelj svjesno ili nesvjesno djetetu nudi igre i pozitivno reagira na djetetovo sudjelovanje u igri kada je ono u skladu sa njegovom spolnošću.

Le Manner-Idrissi u svojim studijama navodi kako je beba odjevena neovisno o spolu, neutralno, te je prikazivana ispitanicima kao djevojčica. Beba je bila predstavljena ispitanicima kao djevojčica, te su je opisivali kao gracioznu, a njezin eventualni plač pripisali bi stragu. Potom je ta ista beba drugim ispitanicima prikazana kao dječak te su ga opisivali kao jakog, a plač su pripisivali ljutnji. Ovo istraživanje može se shvatiti kao dokaz kako nemamo ista očekivanja od djevojčica i dječaka, a ta očekivanja imaju utjecaj i naponašanje djeteta (Declercq i Moreau, 2012).

Nakon roditelja veliku ulogu imaju i odgajatelji, kao i učitelji koji prema svakom spolu imaju određen pristup, a djeca su sklona učiti po modelu. „*To nije učenje na osnovi vlastitog, već na temelju tuđeg iskustva.*“ (Pastuović, 1997, str. 89.). Zbog toga djeca i sama često počinju reagirati na način sukladan ponašanju odgajatelja i učitelja, tim više ako se dječaci pridružuju „igrama za djevojčice“ te su oni i sami svjesni kako te igre „nisu“ a njih. Dok s druge strane djevojčicama je dopušteno da budu grublje i uključuju se u „igre za dječake“. Stoga su djevojčice sklonije oponašanju i odraslih žena, ali i odraslih muškaraca, jer

kako kaže Williams, (1987, prema Vasta i sur. 1998), uviđaju da naša kultura muškarcima daje viši položaj.

Iako i sama prihvaćenost djevojčica i dječaka nije jednaka. Naime, „*dosadašnja ispitivanja prihvaćenosti djece predškolske dobi u skupini vršnjaka s obzirom na spol nisu jednoznačna. Pettit i sur. (1996) su zaključili da su djevojčice u vršnjačkoj skupini prihvaćenije od dječaka, dok zaključci Lindseyja (2002) ne ukazuju na razlike u prihvaćenosti s obzirom na spol.*“ (Cakić i Živčić-Bećirević, 2009, str. 141.).

Ipak, djeca se češće igraju s vršnjacima istog spola, što je sa dobi sve izraženije. Tako se primjerice djevojčice već u dobi od 27 mjeseci pokazuju veći interes za igru s djevojčicama, dok se dječaci u dobi od 36 mjeseci više žele igrati s dječacima. U dobi od 6 godina, odnos interakcija s vršnjacima istog spola i interakcija s vršnjacima suprotnog spola je 11:1 (O'Brien i Houston, 1985).

U svojem istraživanju provedenom u dječjim vrtićima na području Osijeka, Cakić i Živčić-Bećirević (2009) dobili su rezultate kako u socijalnoj kompetenciji i problemima u ponašanju postoji razlika s obzirom na spol djeteta. Procjena odgajateljica bila je kako dječaci imaju više problema u ponašanju dok su djevojčice socijalno kompetentnije, bez obzira što u ovom istraživanju ispitivanje sociometrijskog statusa nije pokazalo razlike u prihvaćenosti djece s obzirom na spol. U članku se spominju još neki istraživači čija su istraživanja potvrdila kako su djevojčice socijalno kompetentnije od dječaka.

U obiteljima gdje se roditelji bave netradicionalnim poslovima, djeca imaju manju stereotipizaciju. A uz okolinu, na razvoj stereotipa utječu i mediji. U kasnijem djetinjstvu javlja se i razdvajanje spolova gdje dječaci i djevojčice izbjegavaju dodir sa suprotnim spolom i žele se konformirati u istospolne skupine pri čemu djevojčice sudjeluju sve podjednako, dok se dječaci nadmeću (Vasta i sur., 1998).

Berk (2015) i Grubić (2010) navode kako su djevojčice u verbalnim sposobnostima naprednije, bilo u ranom jezičnom razvoju, ili u čitanju i pisanju tijekom školskih godina, dok su dječaci bolji u prostornim sposobnostima tijekom cijelog života. Ako govorimo o matematičkim sposobnostima, Berk (2015) govori kako djevojčice pokazuju veći napredak u ranijem školovanju, dok se nakon osnovne škole ova razlika smanjuje, te dječaci postaju napredniji na složenim problemima, geometriji i apstrakciji. Također, opći uspjeh u osnovnoj školi na svim područjima veći je kod djevojčica, dok u srednjoj školi dječaci pokazuju prednost u matematici i fizici. U motivaciji za postignućem, spolne razlike povezane su s vrstom zadatka, tako dječaci imaju veća očekivanja za svoj uspjeh u matematici, sportu, mehaničkim vještinama i sl., dok djevojčice od sebe više očekuju prilikom književnosti,

pisanja, čitanja, i sl. Kod emocionalne osjetljivosti djevojčice imaju više rezultate na empatiji, razumijevanju osjećaja, ljubaznosti i obzirnosti, dok su dječaci skloniji pomaganju, također djevojčice su plašljivije od dječaka i pokazuju veći strah nad neuspjehom, dok muški spol preuzima rizik. Djevojčice pokazuju bolju kontrolu s naporom, što doprinosi njihovom boljem školskom uspjehu i smanjenim problemima u ponašanju, isto tako češće traže pomoć od vršnjaka, kao što i slušaju naredbe ostalih. S druge strane dječaci su aktivniji i manje depresivni od djevojčica što se očituje u vremenu adolescencije, a u tom periodu izlazi na vidjelo i njihova fizička agresivnost i antisocijalno ponašanje. Također navodi i kako se više dječaka rađa s genetskim poremećajima i tjelesnim nedostacima, a problemi uobičajeniji kod njih su i poremećaji govora, poteškoće u čitanju, neprijateljsko ponašanje kao i emocionalna i socijalna nezrelost.

Treba se nastojati smanjiti rodno stereotipiziranje, kako među odraslima, tako i među djecom. Npr. djecu se može poticati da svoj odabir igračaka vrše prema interesu, umjesto da izabiru „igračke prikladne za svoj spol“, treba ih poticati i da razvijaju postignuća tipizirana za suprotni spol te naglašavati individualne razlike kako djeca ne bi osjećala pritisak koji im nameće da moraju usvojiti sve tipizirane stavove kako bi se kohezirali u svoju grupu. Također je potrebno djecu uključivati među odrasle koji nisu spolno tipizirani kako bi im se pobudila svijest da su im dostupni višestruki izbori. Komentar poput: „neki dječaci su dobri u sportu, no i neke djevojčice su dobre u sportu.“ uče djecu kako njihova je uspješnost u nekoj aktivnosti određena njihovim interesom, a ne rodom, što im se može i direktno pokazati prikazivanjem neke žene ili muškarca koji se bavi netipiziranim i netradicionalnim poslom (Berk, 2015).

6. INTERAKCIJA IZMEĐU UČENIKA I UČITELJA

U sklopu odgojno-obrazovnog rada s učenicima učitelj bi trebao neprestano osvještavati ljudsku sklonost ka stvaranju stereotipa i predrasuda. Drugim riječima, on bi trebao vlastita mišljenja ostaviti po strani, te se prema svim učenicima odnositi na isti način, uvažavajući pritom njihove međusobne raznolikosti

Bognar i Matijević (1993; prema Jurčić, 2012) učitelja definira kao organizatora i voditelja odgojno-obrazovnog procesa zbog poznavanja didaktike, metodike i pedagogije.

Bez obzira na stil učitelja, koji može biti slobodan, demokratski i aristokratski (Zrilić, 2010), on mora individualne značajke učenika kao što su rasa, spol, imovinsko stanje i druge

zanemariti, te se ne smije dovesti u situacije gdje na osnovi ovih značajki formira mišljenje o učeniku. Učiteljeva dužnost je dati sve od sebe kako bi učenika unaprijedio, te se ne smije dovesti u situaciju gdje prihvaća činjenicu da je taj učenik jednostavno lošiji, jer su većinom učenici tog spola lošiji u određenoj stavki koja se promatra. Ako bi pak ostao mišljenja kako učenikov spol utječe na njegovu nemogućnost izvršenja zadatka, ta pretpostavka mogla bi se i ostvariti. Andrilović, V. i Čudina-Obradović, M. (1996) navode kako kritičari indirektnog poučavanja smatraju da sami učenici, bez pomoći nastavnika, ne mogu postići taj maksimalni angažman u radu, te da je usmjeravajuća, direktna aktivnost nastavnika prijeko potrebna.

Svaki nastavnik bi trebao raditi na tome da svaki učenik poštuje sebe samog takav kakav je, da daje sve od sebe i nema osjećaj manje vrijednosti, odnosno treba steći učenikovo povjerenje kako bi se svaki pojedinac osjećao prihvaćenim.

Andrilović, V. i Čudina-Obradović M. (1996.) navode kako nastavnik mora osigurati učeniku „*samopoštovanje (pozitivnu sliku o njemu samome) i osjećaj samoutjecajnosti i pripadnosti.*“

7. ISTRAŽIVANJE STAVOVA UČITELJA PREMA DJEVOJČICAMA I DJEČACIMA U RAZREDU

7.1. Cilj istraživanja

Istražiti stavove učitelja prema ponašanju i uspjehu učenika u razredu ovisno o spolu učenika.

7.2. Problemi

Problem ovog rada jest utvrditi kakvi su stavovi učitelja prema ponašanju i uspjehu učenika u razredu ovisno o njihovom spolu.

7.3. Hipoteza

Očekuje se da učitelji u većoj mjeri izjavljivati da dječaci postižu bolje rezultate u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi i pomaganju drugima, dok će imati manje prosocijalnog ponašanja od djevojčica i biti će socijalno nezreliji. S druge strane djevojčice će iskazivati više prosocijalnog ponašanja, veću sklonost poštivanju discipline, imati će bolji opći uspjeh, kao i matematičke rezultate, te će češće tražiti pomoć.

8. METODOLOGIJA

8.1. Ispitanici

Podaci su prikupljeni u Osnovnoj školi „Ljudevit Modec“ Križevci, što uključuje i nekoliko Područnih škola (Koprivničko – križevačka županija) i na području I. Osnovne škole i II. Osnovne škole u Čakovcu (Međimurska županija). U provedenom istraživanju sudjelovalo je 4 učitelja i 27 učiteljica razredne nastave, ukupno N=31.

8.2. Mjerni instrument

Kao mjerni instrument u provedenom istraživanju korišten je anketni upitnik koji se sastojao od 20 tvrdnji s naglaskom na stavove i odnos učitelja i nastavnika prema učenicima, ovisno o njihovom spolu. Tvrdnje su se odnosile na ponašanje i sposobnosti učenika, dok je zadatak nastavnika bio prema iskustvu odrediti jesu li u pojedinoj tvrdnji bolje djevojčice, dječaci, ili su podjednaki.

8.3. Postupak

Istraživanje je provedeno u osnovnoj školi Ljudevit Modec u Križevcima, te u I. i II. Osnovnoj školi Čakovec u razdoblju od 20. svibnja do 15. lipnja 2017. godine. Anketni listovi bili su osobno uručeni učiteljima te su ih rješavali tijekom svog slobodnog vremena u školi, ili su ih ponijeli kući, ovisno o želji. Svim sudionicima u anketiranju bio je pojašnjen način ispunjavanja upitnika, kao što je bila naglašena anonimnost podataka. Također, upitnici su se ispunjavali dobrovoljno.

9. REZULTATI I RASPRAVA

U ovom istraživanju procjene učenika ovisno o njihovom spolu iznosili su učitelji, stoga jest bilo potrebno da svatko od njih uzme u obzir razne čimbenike koji utječu na učenika, a koji ne moraju biti samo spolnost. Učitelj je prilikom procjene učenika prije svega morao poznavati svoje učenike kao individue, zatim biti upoznat sa situacijama pojedinih učenika, no bilo je potrebno i da obrati pažnju na kompletan razred u kojem se učenik nalazi.

Tablica 1. Stavovi učitelja o uspješnosti učenika ovisno o spolu

Varijable	Djevojčice		Dječaci		Podjednako	
	F	%	f	%	f	%
Opći uspjeh	10	32,3	2	6,5	19	61,3
Uspjeh u matematici	4	12,9	13	41,9	14	45,2
Uspjeh u stranim jezicima	10	32,3	4	12,9	17	54,8
Uspjeh u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi	1	3,2	16	51,6	14	45,2
Disciplina	19	61,3	1	3,2	11	35,5
Samostalnost u radu	19	61,3	-	-	12	38,7
Pomaganje drugima	12	38,7	1	3,2	18	58,1
Suradnja s drugim učenicima	7	22,6	2	6,5	22	71,0
Komunikacija	17	54,8	-	-	14	45,2
Samovrednovanje	11	35,5	1	3,2	19	61,3
Uključivanje u grupe	10	32,3	6	19,4	15	48,4
Kreativno mišljenje	15	48,4	5	16,1	11	35,5
Rješavanje problema i zadataka	6	19,4	12	38,7	13	41,9
Kontroliranje impulzivnog ponašanja	22	71,0	1	3,2	8	25,8
Upravljanje emocijama	20	64,5	2	6,5	9	29,0
Stavljanje svojih potreba na stranu	19	61,3	2	6,5	10	32,3
Dijeljenje stvari s drugima	11	35,5	-	-	20	64,5
Rješavanje sukoba	15	48,4	-	-	16	51,6
Prilagodba pravilima (školskim)	18	58,1	-	-	13	41,9

Poštovanje prema starijim osobama	11	35,5	-	-	20	64,5
-----------------------------------	----	------	---	---	----	------

Berk (2015) navodi kako djevojčice imaju bolji opći uspjeh od dječaka u svim predmetima u osnovnoj školi, dok se prijelazom u srednju školu ova razlika postupno smanjuje.

S ovom tvrdnjom složilo se 32, 3% učitelja, dok 61, 3% ispitanih učitelja smatra kako je opći uspjeh učenika podjednak neovisno o spolu. U usporedbi s ovim brojkama, vrlo malen postotak, od 6,5 %, smatra kako dječaci prevladavaju u boljem uspjehu u osnovnim školama. Također 45, 2% učitelja smatra kako je uspjeh u matematici podjednak, dok njih 41, 9 % smatra kako bolji uspjeh postižu dječaci. 12, 9 % smatralo je kako su u matematici uspješnije djevojčice.

Lachance i Mazzocco (2006; prema Berk, 2015) navode kako su nalazi istraživanja matematičkih sposobnosti u osnovnim školama nedosljedne. Neki nalazi upućuju na superiornost dječaka, dok neki ne pokazuju razlike.

Naime, često se javljaju i društveni pritisci, zbog čega djeca često matematiku gledaju kao „maskulini“ predmet. Zbog toga, kao i zbog mišljenja roditelja ili ukućana, djevojčice su često mišljenja kako se moraju više truditi kako bi bile uspješnije u matematici, dok za eventualne pogreške krive svoj „nedostatak sposobnosti“, te matematiku smatraju manje važnom za budući život. Samim time smanjuje se samoefikasnost djevojčica za bavljenjem matematikom, kao i za studiranjem na fakultetima povezanim s matematikom (Bhanot i Jovanovic, 2005; Bleeker i Jacobs, 2004; Kenney-Benson i sur., 2006; sve prema Berk, 2015).

Prema rezultatima nedavnih istraživanja u američkim osnovnim školama djevojčice iz dobrostojećih obitelji smatrale su oba spola jednako sposobna za matematiku, dok su dječaci imali tipizirane poglede na matematičke sposobnosti (Steele, 2003; prema Berk 2015).

Pavin-Bernardić, Ravić i Borović (2012) su u svojem istraživanju čiji su ispitanici bili učenici četvrtih razreda dobili rezultate kako ispitanici imaju pozitivne stavove prema matematici i nisko uvjerenje da je matematička sposobnost urođena. Ipak razlika između djevojčica i dječaka pojavila se u mišljenjima gdje su djevojčice iskazale niže uvjerenje da je matematika muška domena, dok je uvjerenje dječaka bilo veće.

Grgić (2010) pak navodi kako djevojčice počinju ranije upotrebljavati brojeve od dječaka, te kako tokom osnovne škole bolje računaju, no dječaci imaju bolje razvijenu sposobnost za matematičke problemske zadatke. Tako djevojčice postižu bolji uspjeh matematike u osnovnoj školi, dok bolji uspjeh u srednjoj školi postižu dječaci s obzirom na složenije zadatke koji se tada pojavljuju.

Uspjeh u jezicima, prema mišljenju učitelja također jest podjednak što tvrdi 54,8%, dok djevojčicama uspješnost pripisuje njih 32,3%, a dječacima samo 12,9%

Berk (2015) nije istomišljenica. Naime, ona navodi kako se kod djevojčica ranije razvija lijeva hemisfera mozga gdje je lokaliziran jezik, te samim time daje biološku prednost, premda je to vidljivije u adolescenciji. No s druge strane, dječaci se percipiraju kao kompetentniji za sportske aktivnosti, a samim time i veći uspjeh u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi (Berk, 2015).

U rezultatima istraživanja vidljivo je kako se s ovom tvrdnjom slaže i potvrđuje ju 51,6 % ispitanih učitelja, dok njih 45,2% smatra kako su učenici u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi podjednako dobri, neovisno o spolu, dok samo 3,2% ispitanika smatra uspješnijima djevojčice.

Ako govorimo o disciplini, 61,3% djevojčice smatra discipliniranijima, njih 35,5% misli kako je ova čestica neovisna o spolu, dok samo 3,2% bolju disciplinu pripisuje dječacima. Ovdje je vidljivo stereotipiziranje djevojčica kao discipliniranijih, dok često imamo prilike vidjeti u školama učitelje koji daju različite reakcije na jednake radnje djevojčice, odnosno dječaka. Nerijetko su reakcije mnogo blaže prema učenicama u odnosu na učenike. Grubić (2010) navodi kako su dječaci impulzivniji te ih je stoga i teže kontrolirati.

No ipak, studije pokazuju kako je učestalost problema u ponašanju manja kod djevojčica. Tome uvelike pridonosi i sposobnost djevojčica da bolje kontroliraju napor i preusmjeravaju pažnju od emocionalno pobuđenih ili irelevantnih podražaja (Berk, 2015).

61,3% učitelja djevojčice smatra samostalnijima u radu, dok njih 38,7% smatra kako samostalnost ne ovisi o spolu. Zanimljivo je kako nijedan ispitanik ne smatra kako su dječaci samostalniji, dok Berk (2015) navodi kako djevojčice češće traže pomoć odraslih, a rezultati istraživanja pokazuju da na testovima ličnosti djevojčice iskazuju veću ovisnost od dječaka.

Berk (2015) govori kako se prosocijalno ponašanje kod djevojčica odnosi na ljubaznost i obzirnost, a manje je vidljivo u pomaganju drugima.

Bez obzira na to 38,7% ispitanih je mišljenja kako su djevojčice sklonije pomaganju, a samo 3,2% isto misli za dječake. Dok rezultati ankete govore kako je 51,8% ispitanika mišljenja kako spol ne utječe na pomaganje drugima, već da su i djevojčice i dječaci podjednaki na tom području.

Suradnja među učenicima je povezana sa pomaganjem drugima, obzirom da se u svakoj suradnji pojavljuje i pomaganje, stoga su i rezultati istraživanja slični. Odnosno većina ispitanih smatra kako dječaci i djevojčice surađuju podjednako, odnosno njih 71%. Kao i kod pomaganja slijede djevojčice kojima su ispitanici dodijelili 22,6%, a na samom kraju dolaze dječaci za koje su ispitanici učitelji dodijelili tek 6,5%.

„Djevojčice pokazuju malu prednost u prosocijalnom ponašanju, koja je vidljivija u ljubaznosti i obzirnosti, a manja u ponašanju pomaganja.“ (Eisenberg i Fabes, 1998; Eisenberg, Fabes i Spinrad, 2006; sve prema Berk 2015, str.554.)

U prosocijalnom djelovanju koje zahtjeva samopouzdanja, gdje pripada i pomaganje drugima u razvijanju, bilo da je riječ o sportskim aktivnostima ili pružanje fizičke pomoći vještiji su dječaci (Berk, 2015).

54,8% ispitanih mišljenja je kako su djevojčice komunikativnije od dječaka. Dok je 45,2% navelo kako su komunikativni u sličnoj mjeri, neovisno o spolu.

Berk (2015) navodi kako su djevojčice naprednije na testovima verbalnih sposobnosti, što možemo povezati i sa samom komunikacijom. Na razvijeniju komunikaciju djevojčica i njihovu verbalnu naprednost utječe što majke nerijetko više razgovaraju s kćerima nego sa sinovima, kao i mišljenje roditelja kako su djevojčice kompetentnije u jeziku i komunikaciji.

Ispitani učitelji smatraju kako je 61,3% učenika podjednak u samovrednovanju, dok njih 35,5% smatra kako su djevojčice uspješnije, a samo 3,2% smatra kako su u samovrednovanju bolji učenici. Prema Berk (2015) maskuline osobine su superiornost, te nemogućnost velikog utjecaja kao i nelako odustajanje dječaka, dok su djevojčice nasuprot tome pasivnije, te im je potrebno odobravanje postupaka. Tako da nam se nameće zaključak da će dječaci biti ustrajni u svojem samovrednovanju dok će djevojčice biti popustljivije, no motivacija za neki zadatak kao i samovrednovanje je povezano s vrstom zadatka.

Grupni rad nije strana pojava u osnovnim školama. Često se primjenjuje kako bi napredniji učenici pomagali slabijima, kao i zbog koheziranja razreda. Prema razgovorima koje sam vodila s učiteljima, gotovo svi učenici imaju dobre sposobnosti uključivanja u grupe jer se „razbija“ monotonija satova. Rezultati istraživanja pak pokazuju kako je 48,4% ispitanih istog mišljenja, a 32,3% smatra kako su uključivanju u grupe sklonije djevojčice, dok njih 19,4% navodi kako su uključivanju u grupe skloniji dječaci.

Već je navedeno kako Berk (2015) govori da motivacija za rad ovisi o vrsti zadatka, nažalost učenici često pojedine predmete i zadatke smatraju maskulinima, odnosno femininima pa se tako motivacija koja vuče za sobom i kreativnost pojavljuje kod djevojčica i dječaka ovisno o zadatku. Primjerice kod dječaka se javlja apstrakcija i kreativnost kod složenih zadataka, koji mogu biti matematički ili neke druge vrste, dok se kod djevojčica kreativnost javlja kod umjetnosti i slično, no uvijek postoje izuzeci.

Rezultati analize govore kako 35,5% učitelja smatra kako su djevojčice i dječaci na ovom području podjednaki, dok njih 48,4% daje prednost djevojčicama, a 16,1% dječacima. Što se tiče rješavanja problema i zadataka, njih 41,9% smatra kako su djevojčice i dječaci podjednaki, neovisno o spolu. 38,7% ispitanih imalo je iskustava kako su dječaci skloniji rješavanju problema, a njih 19,4% je mišljenja kako su tome ipak sklonije djevojčice.

Socijalne vještine kao što su kontroliranje impulzivnog ponašanja, upravljanje emocijama i stavljanje svojih potreba na stranu srodne su, pa su samim time i rezultati istraživanja slični. Da su kontroliranju impulzivnog ponašanja sklonije djevojčice, misli 71,0% ispitanih, da su ipak skloniji dječaci smatra njih te 3,2%, dok 25,8% ispitanih učitelja smatra da su podjednaki. Da vještije upravljaju emocijama djevojčice misli 64,5%, dok ovu vještinu dječacima pripisuje njih 6,5%, a 29,% ispitanih učitelja misli kako su podjednaki. Slično tome 32,3% sudionika istraživanja mišljenja su kako i dječaci i djevojčice, neovisno o spolu, svoje potrebe stavljaju na stranu. Ipak većina od 61,3% izjavljuje da su tome sklonije djevojčice, a tek 6,5% smatra kako svoje potrebe vještije stavljaju na stranu dječaci. Na svaku od ovih vještina utječe i samokontrola, a u prilog čemu govori i Grubić (2010).

Prema istraživanju Šipek (2016) djevojčice imaju bolju samokontrolu, te ne reagiraju impulzivno ko dječaci i lakše se nose sa stresom, a nerjetko se i povuku u sebe. S druge strane dječaci su dominantniji i žele pokazati svoju snagu nadmetanjima, te su i agresivniji.

Eron i sur. (1983) na osnovi svojeg istraživanja govore kako se u dječaka već kod predškolske i osnovnoškolske dobi opaža više tjelesne agresije, poput udaranja nogom, rukom ili štipanja. S druge strane, tjelesna agresija djevojčica je znatno manje vidljiva.

Berk (2015) navodi kako su djevojčice emocionalno osjetljivije od dječaka, te su nešto bolje u zaključivanju emocionalnih stanja drugih, a prema evolucijskom pristupu ženski rod je predodređen kako bi bio emocionalno osjetljiviji, da bi u budućnosti bile bolji skrbnici. Također su i kulturalna očekivanja da su djevojčice tople, blage i ekspresivne, a dječaci udaljeniji, agresivniji i hladniji, te snose velik dio odgovornosti za emocionalnu osjetljivost djece, jer na primjeru brige o kućnom ljubimcu i dječaci su brižni i puni ljubavi jednako kao i djevojčice (Berk, 2015). Rana iskustva potiču fizičku agresivnost kod dječaka, samim time i slabije kontroliranje impulzivnog ponašanja, dok se kod djevojčica takva agresivnost guši i usmjerava ih pronalasku drugih ispušnih ventila za svoje neprijateljski nastrojeno ponašanje. Mogućnost djevojčica da preusmjere pažnju od emocionalno pobuđujućih podražaja dovodi do njihove smanjene učestalosti problema u ponašanju. Također, one imaju više rezultate od dječaka na razumijevanju emocija kao i na mjerama empatije i suosjećanja. Suprotno tome, dječaci se češće smatraju neprijateljski nastrojenima, te emocionalno i socijalno nezrelima (Berk,2015).

64,5% ispitanika mišljenja je kako su dijeljenju stvari podjednako sklone i djevojčice i dječaci, njih 35,5% smatra kako su dijeljenju sklonije djevojčice, dok niti jedan posto nije dodijeljen dječacima. Slična je situacija i sa rješavanjem sukoba gdje 48,4% ispitanih navodi kako su u tome vještije djevojčice, 51,6% daje prednost mišljenju kako su podjednaki neovisno o spolu, a niti jedan posto za rješavanje sukoba nisu dobili dječaci.

Berk (2015) suprotno tome navodi kako su dječaci skloniji suprotstaviti se osobi zbog štetnog ili neprikladnog ponašanja jer su samopouzdaniji i asertivniji.

Za sklonost prilagodbi školskim pravilima 58,1% dobile su djevojčice, dok dječaci nisu dobili niti jedan posto, a 41,9% ispitanih smatra kako je prilagodba školskim pravilima podjednaka i kod djevojčica i kod dječaka.

U prilagodbi uvelike ovisi i veličina škole, te broj učenika. Prema Berk (2015) djeca koja dolaze u manje razrede imaju bolje stavove o školi. Ako su djeca imala više predškolskog iskustva, bili su pozitivniji i više su sudjelovali u razredu, samim time bili su spremniji i bolje se prilagoditi. Također, ako su učenici prijateljskog, prosocijalnog stila, lakše

su stvorili vezu s učiteljima vršnjacima. S druge strane Birch i Ladd (1998; prema Berk 2015) navode kako agresivan i prepirački stil učenika stvara probleme u odnosima s vršnjacima, s učiteljem, kao i sa samom prilagodbom. Ti sukobi u odnosima veoma su djelovali i na sam stav učenika o školi. Brajša-Žganec, Kotrla Topić i Raboteg-Šarić (2009) pak navode da su istraživanja pokazala kako je kod djevojčica češća prisutnost straha od škole, što utječe i na njihovu prilagodbu. Ipak ako su učenici odgajani u manje rodno stereotipiziranim okolinama, njihovo samopoštovanje će bitveće te će uvelike utjecati na smanjenje straha od škole. Osim što samopouzdaniji učenici osjećaju manje straha od škole, također su i manje izloženi vršnjačkom nasilju. No, Hill i Sarason (1966; prema Brajša-Žganec i sur, 2009) govori kako je prilikom ovakve vrste istraživanja potrebno uzeti u obzir i veću spremnost djevojčica da priznaju svoje strahove, dok dječaci takvim priznanjima ne žele u očima drugih smanjivati svoju hrabrost.

Prema rezultatima istraživanja 64,5% ispitanih misli kako djevojčice i dječaci u jednakoj mjeri poštuju starije, dok njih 35,5% smatra kako više poštovanja za starije osobe imaju djevojčice. Prema istraživanju Grubić (2010) djevojčice imaju više izraženu empatiju i suosjećajnost, što pridonosi i odnosu s ljudima, a samim time i poštovanju starijih.

Berk (2015) navodi kako su djevojčice poslušnije nego dječaci, pasivnije, teže potrebi za odobravanjem, imaju više razumijevanja, toplije su, a samim time djeluju i sklonije poštivanju starijih. Uz to, na poštovanje u školi utječe i već spomenuto predškolsko iskustvo.

10. ZAKLJUČAK

Dobiveni rezultati u istraživanju u osnovnim školama pokazali su kako učitelji izjavljuju, sukladno pretpostavci, dječaci postižu bolje rezultate u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Također bilo je očekivano da su dječaci bolji i u pomaganju drugima, dok su ispitani učitelji bili mišljenja kako su i djevojčice i dječaci podjednako dobri na ovom polju. Čak je bilo više onih koji su smatrali da su djevojčice sklonije pomaganju drugima od dječaka.

Pretpostavke da dječaci imaju manje prosocijalnog ponašanja, te da su socijalno nezreliji su se potvrdile.

Očekivanja o većem poštovanju discipline djevojčica, kao i bolji opći uspjeh podijelio je mišljenja. Većina učitelja smatra kako su navedene čestice podjednake i kod djevojčica i kod dječaka neovisno o spolu, dok se sa predviđenim boljim uspjehom djevojčica u matematici složilo najmanje ispitanih.

Možemo zaključiti, prema iskustvima učitelja koji su sudjelovali u istraživanju, da postoje razlike između dječaka i djevojčica u socijalnim, prosocijalnim i emocionalnim vještinama. Za većinu ispitanih čestica više od polovice ispitanih učitelja smatra kako su i djevojčice i dječaci podjednaki neovisno o spolu.

Dječaci su se, prema mišljenju ispitanika istaknuli samo u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi, dok su ispitanici djevojčice smatrali uspješnijima kod upravljanja emocijama, stavljanja svojih potreba na stranu i prilagodbe školskim pravilima. Također, više od polovice ispitanika mišljenja je kako su djevojčice komunikativnije, discipliniranije i samostalnije te kako bolje kontroliraju impulzivno ponašanje.

11. LITERATURA:

1. Allport, G. (1954). *The Nature of Prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
2. Andrilović, V., Čudina-Obradović, M. (1996.). *Psihologija učenja i nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Aronson, E., Wilson, Timothy D., Akert, Robin, M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb:Tisak: Grafotisak.
4. Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
5. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
6. Brajša-Žganec, A., Kotrla Topić, M., Raboteg-Šarić, Z. (2009). Povezanost individualnih karakteristika učenika sa strahom od škole i izloženosti nasilju od vršnjaka u školskom okruženju. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 18(4-5 (102-103)), 717-738. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/42594>
7. Cakić, L., Živčić-Bećirević, I. (2009). Prihvaćenost dječaka i djevojčica u skupini vršnjaka predškolske dobi. *Napredak : časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 150(2), 140-153. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/82796>
8. Declercq, C., Moreau, D. (2012). Rađaju li se djeca kao dječaci i djevojčice - ili takvima postaju?. *Djeca u Europi : zajednička publikacija mreže europskih časopisa*, 4(8), 18-19. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/144795>
9. Eron, L.D., Huesmann, L.R., Brice, P., Fisher, P., Mermelstein, R. (1983). Age trends in the development of aggression, sex typing, and related television habits. *Developmental Psychology* 19:71-77.
10. Grubić, M. (2010). *Utjecaj ranog izlaganja androgenima na ponašanje povezano sa spolom u bolesnika s kongenitalnom adrenalnom hiperplazijom*. (Disertacija). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet.
11. Jurčić, M. (2012). *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: RECEDO d.o.o.
12. O' Brien, M., Houston, A.C. (1985). Development of seks-typed play behavior in toddlers. *Developmental Psychology*, 21:866-871.
13. Pastuović, N. (1997). *Osnove psihologije obrazovanja i odgoja*. Zagreb: Znamen.

14. Pavin-Bernardić, N., Ravić, S., Borović, K. (2012). Povezanost učeničkih stavova i uvjerenja prema matematici i kognitivnih sposobnosti s ocjenama iz matematike. *Napredak : časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 153(3-4), 315-326. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/138869>
15. Petz, B. (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
16. Polić, M. (2006). *Filozofija i odgoj u suvremenom društvu*. Zagreb: HFD.
17. Šipek, K. (2016). *Socijalne vještine djece u školskoj dobi: Dobne i spolne razlike* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Odsjek za Učiteljske studije u Čakovcu.
18. Vasiljević, S. (2012). *Neka se čuje i druga strana: Primjeri spolne i etničke diskriminacije*. Zagreb: DENONA.
19. Vasta, R., Haith, M.M. i Miller, S.A. (1998). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
20. Zrilić, S. (2010). *Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu*. Sveučilište u Zadru, Odsjek za izobrazbu učitelja i odgojitelja. 7 (2), 231-242.
21. Zvonarević, M. (1978). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.

12. PRILOG

UPITNIK

Prije nego što krenete na ispunjavanje upitnika, molim Vas da pažljivo pročitate uputu.

Budući da upitnik nema točnih i netočnih odgovora, molim Vas da odgovarate iskreno, kako osjećate ili mislite vezano uz pojedino pitanje u upitniku.

Istraživanje je potpuno dobrovoljno i anonimno. Rezultati će se upotrijebiti za izradu diplomskog rada.

OSOBNİ PODATCI:

1. Spol (zaokružite): a) muški
b) ženski
2. Koliko imate godina? _____
3. Koliko dugo radite u školi? _____

UPITNIK:

Zaokružite jesu li u navedenim stavkama **bolje** djevojčice, dječaci ili su **jednaki**:

1. Opći uspjeh	djevojčice	dječaci	jednako
2. Uspjeh u matematici	djevojčice	dječaci	jednako
3. Uspjeh u stranim jezicima	djevojčice	dječaci	jednako
4. Uspjeh u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi	djevojčice	dječaci	jednako
5. Disciplina	djevojčice	dječaci	jednako

6. Samostalnost u radu	djevojčice	dječaci	jednako
7. Pomaganje drugima	djevojčice	dječaci	jednako
8. Suradnja s drugim učenicima	djevojčice	dječaci	jednako
9. Komunikacija	djevojčice	dječaci	jednako
10. Samovrednovanje	djevojčice	dječaci	jednako
11. Uključivanje u grupe	djevojčice	dječaci	jednako
12. Kreativno mišljenje	djevojčice	dječaci	jednako
13. Rješavanje problema i zadataka	djevojčice	dječaci	jednako
14. Kontroliranje impulzivnog ponašanja	djevojčice	dječaci	jednako
15. Upravljanje emocijama	djevojčice	dječaci	jednako
16. Stavljanje svojih potreba na stranu	djevojčice	dječaci	jednako
17. Dijeljenje stvari s drugima	djevojčice	dječaci	jednako
18. Rješavanje sukoba	djevojčice	dječaci	jednako
19. Prilagodba pravilima (školskim)	djevojčice	dječaci	jednako
20. Poštovanje prema starijim osobama	djevojčice	dječaci	jednako

13. Kratka biografska bilješka

Rođena sam 11. prosinca 1993. godine u Koprivnici. Osnovno obrazovanje stekla sam u Osnovnoj školi Ljudevita Modeca u Križevcima. Po završetku osnovne škole upisala sam Gimnaziju Ivana Zakmardija Dijankovečkoga, također u Križevcima. Završetkom srednje škole, 2012. godine, kao redovni student upisujem Učiteljski fakultet u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu, smjer razredna nastava, modul informatika.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Anita Đurec, izjavljujem da sam ovaj diplomski rad na temu *Postupci u ponašanju učitelja prema djevojčicama i dječacima u razredu* izradila samostalno uz vlastito znanje, pomoću stručne literature i mentorice.

Potpis: _____

IZJAVA o odobrenju za pohranu i objavu ocjenskog rada

kojom ja Anita Đurec, OIB: 37674667614, student Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao autor ocjenskog rada pod naslovom: *Postupci u ponašanju učitelja prema djevojčicama i dječacima u razredu*, dajem odobrenje da se, bez naknade, trajno pohrani moj ocjenski rad u javno dostupnom digitalnom repozitoriju ustanove Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta te u javnoj internetskoj bazi radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sukladno obvezi iz odredbe članka 83. stavka 11. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog ocjenskog rada. Ovom izjavom, kao autor ocjenskog rada dajem odobrenje i da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim:

a) široj javnosti

b) studentima i djelatnicima ustanove

c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

**Zaokružite jednu opciju. Molimo Vas da zaokružite opciju a) ako nemate posebnih razloga za ograničavanje dostupnosti svog rada.*

Vrsta rada: a) završni rad preddiplomskog studija

b) diplomski rad

Mentor/ica ocjenskog rada: dr. sc. Tea Pahić

Naziv studija: SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, UČITELJSKI STUDIJ

Odsjek ČAKOVEC

Datum obrane: 27.9.2017.

Članovi povjerenstva: 1. Dr. sc. Tea Pahić

2. Mag. educ. math. Matea Gusić

3. Doc. dr. sc. Ivana Nikolić

Adresa elektroničke pošte za kontakt: anita.djurec@gmail.com

(vlastoručni potpis studenta)

(opcionalno)

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa ocjenskim radovima trajno pohranjenim i objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju ustanove Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ovom izjavom dajem pravo iskorištavanja mog ocjenskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije:

- 1) CC BY (Imenovanje)
- 2) CC BY-SA (Imenovanje – Dijeli pod istim uvjetima)
- 3) CC BY-ND (Imenovanje – Bez prerada)
- 4) CC BY-NC (Imenovanje – Nekomercijalno)
- 5) CC BY-NC-SA (Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima)
- 6) CC BY-NC-ND (Imenovanje – Nekomercijalno – Bez prerada)

Ovime potvrđujem da mi je prilikom potpisivanja ove izjave pravni tekst licencija bio dostupan te da sam upoznat s uvjetima pod kojim dajem pravo iskorištavanja navedenog djela.

(vlastoručni potpis studenta)

O *Creative Commons* (CC) licencijama

CC licencije pomažu autorima da zadrže svoja autorska i srodna prava, a drugima dopuste da umnožavaju, distribuiraju i na neke načine koriste njihova djela, barem u nekomercijalne svrhe. Svaka CC licencija također osigurava autorima da će ih se priznati i označiti kao autore djela. CC licencije pravovaljane su u čitavom svijetu.

Prilikom odabira autor treba odgovoriti na nekoliko pitanja - prvo, želi li dopustiti korištenje djela u komercijalne svrhe ili ne, a zatim želi li dopustiti prerade ili ne? Ako davatelj licence odluči da dopušta prerade, može se također odučiti da od svatko tko koristi djelo, novonastalo djelo učini dostupnim pod istim licencnim uvjetima.

CC licencije iziskuju od primatelja da traži dopuštenje za sve ostala korištenja djela koje su prema zakonu isključivo pravo autora, a koje licencija izrijeком ne dopušta.

Licencije:

Imenovanje (CC BY)

Ova licencija dopušta drugima da distribuiraju, mijenjaju i prerađuju Vaše djelo, čak i u komercijalne svrhe, dokle god Vas navode kao autora izvornog djela. To je najotvorenija CC licencija.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>

Imenovanje-Dijeli pod istim uvjetima (CC BY-SA)

Ova licencija dopušta drugima da mijenjaju i prerađuju Vaše djelo, čak i u komercijalne svrhe, dokle god Vas navode kao autora i licenciraju novonastala djela pod istim uvjetima (sve daljnje prerade će također dopuštati komercijalno korištenje).

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>

Imenovanje-Bez prerada (CC BY-ND)

Ova licencija dopušta redistribuiranje, komercijalno i nekomercijalno, dokle god se djelo distribuira cjelovito i u neizmijenjenom obliku, uz isticanje Vašeg autorstva.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>

Imenovanje-Nekomercijalno (CC BY-NC)

Ova licencija dopušta drugima da mijenjaju i prerađuju Vaše djelo u nekomercijalne svrhe. Iako njihova nova djela bazirana na Vašem moraju Vas navesti kao autora i biti nekomercijalna, ona pritom ne moraju biti licencirana pod istim uvjetima.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>

Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima (CC BY-NC-SA)

Ova licencija dopušta drugima da mijenjaju i prerađuju Vaše djelo u nekomercijalne svrhe, pod uvjetom da Vas navedu kao autora izvornog djela i licenciraju novonastala djela pod istim uvjetima.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerađivanja (CC BY-NC-ND)

Ovo je najrestriktivnija od CC licencija – dopušta drugima da preuzmu Vaše djelo i da ga dijele s drugima pod uvjetom da Vas navedu kao autora, ali ga ne smiju mijenjati ili koristiti u komercijalne svrhe.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>